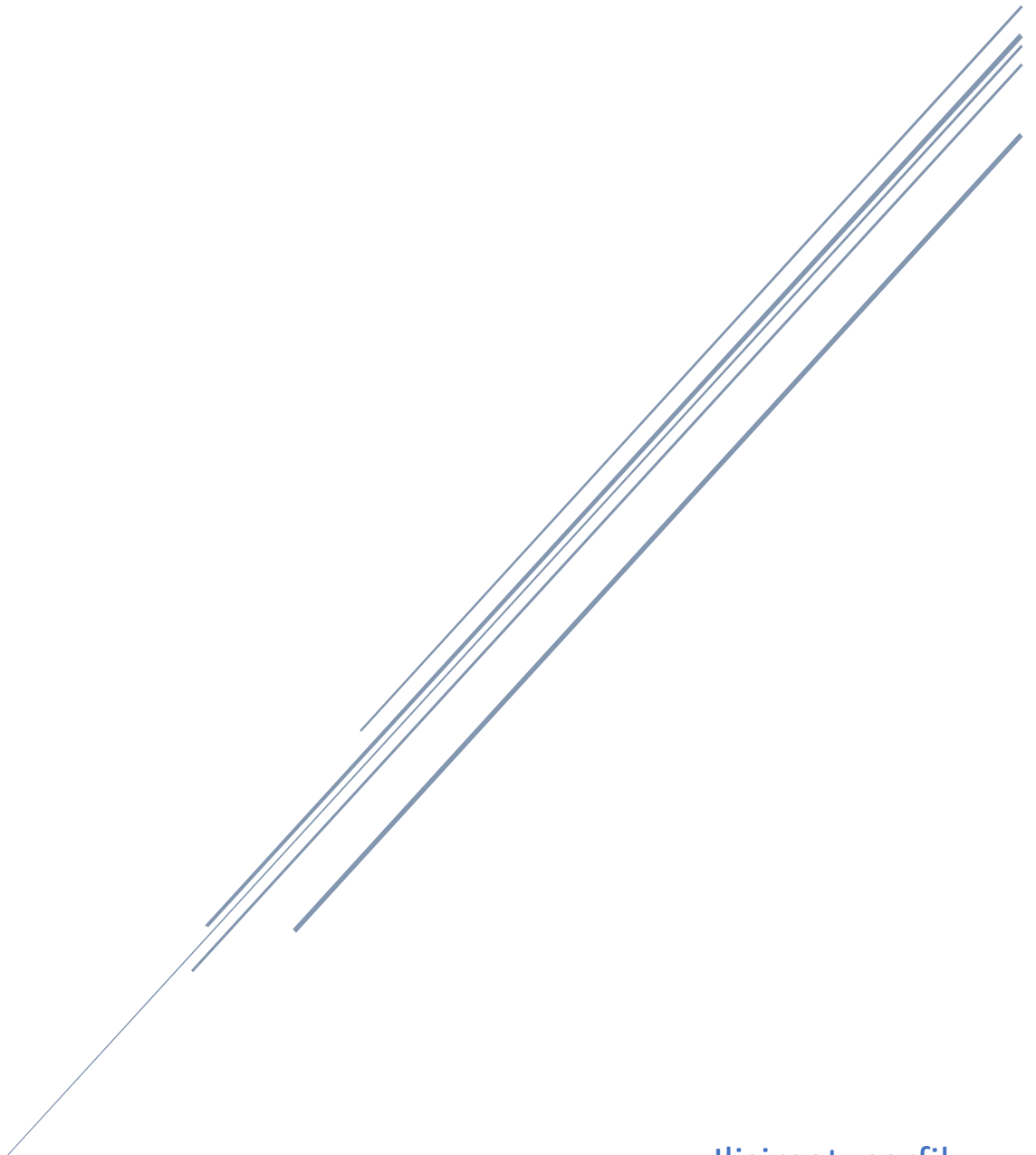

INUSSUK

Evaluering af implementering af indsatser rettet mod
seksualdømte i Kriminalforsorgen i Anstalten i Nuuk

Ilisimatusarfik

Lektor Annemette Nyborg Lauritsen og professor Anette Storgaard

Indhold

Indledning	2
1. Inussuk	4
1.1 Illerngit	4
1.2 Alloriarneq	6
1.3 Igangsættelse af Inussuk	7
2. Evalueringens fokuspunkter og anvendte metoder	8
2.1 Evalueringens fokuspunkter	9
2.1.1 Etablering af motivations- og behandlingspladser i Anstalten i Nuuk	9
2.1.2 Programindsatsen for de dømte	9
2.2 Datagrundlag og anvendte metoder	10
2.3 Dokumentgennemgang	11
2.4 Kvalitativ dataindsamling	12
2.4.1 Fokusgruppeinterview med instruktører	12
2.4.2 Semistrukturerede interview med andre fagpersoner	13
2.4.3 Individuelle interview med deltagere	13
2.4.4 Observationer	14
2.4.5 Anonymitet og fortrolighed	14
2.5 Rapportens opbygning	15
3. Etablering af Inussuk	15
3.1. Etablering af motivations- og behandlingspladser i Nuuk	16
3.1.1 Tilførsel af personaleressourcer	16
3.1.2 Afsoningsmiljø og struktureret hverdag	17
3.1.3 Tilgang af dømte til Inussuk	18
3.2. Programindsatsen for de dømte	19
3.2.1 Illerngit og Alloriarneq	19
3.2.2 Instruktørrollen	21
4. Erfaringer	22
4.1 Instruktører	22
4.1.1 Baggrund og erfaring	22
4.1.2 Rekruttering og motivation for programvirksomhed	23
4.1.3 Oplæring og introduktion til programmerne	24
4.1.4 Aktørernes beskrivelser af formålet med Inussuk	26

4.1.5 Instruktørfunktionen, gennemførelse af sessioner og relationen til de dømte	27
4.2 Programkoordinator og instruktørtræner	30
4.2.1 Opbygning af instruktørgruppen.....	31
4.2.2 Målgruppen for Inussuk	32
4.3 Inussuk-deltagerne	33
4.3.1 Perspektiver på Inussuk.....	33
5. Afrunding og punkter til overvejelse	35
Bilag	37
Bilag 1. Temaer fokusgruppeinterview	37
Bilag 2. Baggrundsoplysninger, fokusgruppedeltagere	38
Bilag 3. Interviewguide, individuelle interview.....	39
Bilag 4. Interviewguide – indsatte.....	40
Kildehenvisninger.....	40

Indledning

Baggrund og formålet med igangsættelse af Inussuk

På baggrund af triste tal, der vidner om at ca. hvert tredje barn i Grønland oplever en opvækst med omsorgssvigt, og knap hvert femte barn født i 1995 eller senere er blevet udsat for seksuelle overgreb, nedsatte Naalakkersuisut og den danske regering i 2019 en tværgående arbejdsgruppe, der skulle fremkomme med løsningsforslag til at styrke indsatsen for udsatte børn og unge i Grønland. Arbejdsgruppens indsats resulterede i 16 konkrete anbefalinger til at styrke indsatsen for udsatte børn og unge. Af de 16 anbefalinger er fem anbefalinger målrettet personer med seksuelt krænkende adfærd. Tre af disse fem anbefalinger angår initiativer i Kriminalforsorgens regi:

Anbefaling 13: Programindsats for indsatte i Kriminalforsorgen i Grønland dømt for seksualforbrydelser.

Anbefaling 14: Etablering af behandlingspladser i Anstalten i Nuuk.

Anbefaling 15: Integration af Kriminalforsorgen i Grønland i "Behandlingsnetværket".

Derudover omhandler en anbefaling, et initiativ i Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold, som Kriminalforsorgen forventes at indgå i tæt samarbejde om. Det drejer sig om:

Anbefaling 16: Etablering af et behandlingscenter til voksne personer med seksuel krænkende adfærd mod børn og unge under 18 år.

(Arbejdsgrupperapport 2020).

I denne evaluering vil der blive fokuseret på anbefaling 13 og 14, medens anbefaling 16 ikke er omfattet. Det overordnede formål med anbefaling 13 er *at understøtte og optimere den kriminalpræventive indsats overfor personer dømt for seksualforbrydelser i Grønland under afsoningen på baggrund af kendte metoder ift. målgruppen.*

For anbefaling 14 er formålet: *at skabe et fokuseret afsoningsmiljø for indsatte dømt for seksualforbrydelser, hvor der kan ske en systematisk udredning af de dømte og etableres en struktureret hverdag med henblik på kriminalpræventive indsatser og behandling.*

Disse to anbefalinger førte til, at den to-fasede programindsats Inussuk blev indarbejdet i Aftale om kriminalforsorgens økonomi 2022-2025 (herefter: Flerårsaftalen)¹. Kriminalforsorgen i Grønland iværksatte Inussuk i 2022.

I forbindelse med Finanslovsforhandlingerne for 2021 og sidenhen Flerårsaftalen for 2022-2025, blev det besluttet at implementering af indsatserne skulle evalueres i 2023. Koncern Kriminalitetsforebyggelse (KKF) under Direktoratet for Kriminalforsorgen har derfor ønsket en evaluering af implementeringsprocessen ultimo 2023, hvor programmet er knap halvvejs inde i den (foreløbigt) tre-årige periode, som projektet er berammet til. Eftersom projektet kun er lidt mere end et år inde i den fastsatte forsøgsperiode, blev det besluttet at evaluering af anbefaling 15 og 16 udskydes til, der et større erfaringsgrundlag at evaluere på.

I denne rapport fokuseres på Kriminalforsorgens implementeringsproces vedrørende anbefaling 13 og 14. Dog berøres anbefaling 16 sporadisk, idet erfaringer vedrørende henvisninger til det etablerede behandlingscenter, Klinik Killiliisa, omtales i kapitel 3 i forbindelse med omtalen af enkelte interviews.

¹ Flerårsaftalen for Kriminalforsorgen indgås imellem Kriminalforsorgen og regeringen samt et eller flere politiske partier. Ofte hvert fjerde år. I aftalen fastlægges en række overordnede mål og de økonomiske rammer for aftaleperioden. <https://kriminalforsorgen.dk/om- os/kriminalforsorgens-opgaver/fleraarsaftaler/>

Denne evaluering er ikke orienteret imod effekter af de iværksatte indsatser under Kriminalforsorgen i Grønland, men mod selve implementeringen af disse. De to centrale omdrejningspunkter er:

1. Etablering af motivations- og behandlingspladser i Anstalten i Nuuk
2. Programindsatsen for de dømte

Formålet med evalueringen er at indsamle og systematisere erfaringer fra opstartsfasen i Anstalten i Nuuk med etablering af behandlingspladser, oplæring af instruktører og tilførsel af personaleressourcer til programmet. Endvidere indsamles og sammenfattes erfaringer, som såvel anstaltens medarbejdere som indsatte har gjort sig i den første tid.

1. Inussuk

Den del af Inussuk, der foregår i anstalten (herefter omtalt som Inussuk) er et to-faset program, hvor første fase er programmet Illerngit, der løber over tre uger. Herefter følger i anden fase et længerevarende program Alloriarneq, der varer otte uger. I begge forløb afsoner de indsatte i en særlig ”Inussuk”-afdeling i Anstalten i Nuuk. Hensigten er, at de indsatte efter at have afsluttet fase 1, Illerngit kan overgå til fase 2 Alloriarneq.

Inussuks overordnede formål er jf. anbefaling 13 og 14 at skabe et fokuseret afsoningsmiljø med en struktureret hverdag, og hvor der samtidig er mulighed for udredning af de indsatte. Under ophold i ”Inussuk”-afdelingen *kan der ske en systematisk udredning af de dømte og etableres en struktureret hverdag med henblik på kriminalpræventive indsatser og behandling* (Arbejdsgrupperapport 2020:40).

1.1 Illerngit

Illerngit udspringer ikke af andre programmer i Kriminalforsorgens regi, men er udviklet specielt til Grønland. Formålet med Illerngit er at de indsatte opnår viden om seksualitet, seksuel udvikling, grænser og seksuelt samtykke. Målgruppen for Illerngit er alle indsatte, der afsoner en dom for seksualforbrydelse, og hensigten er, at de tilbydes programmet umiddelbart efter indsættelsen. Programmet er relativt kort, nemlig af tre ugers varighed. Den korte varighed begrundes især med en ambition om, at også korttidsdømte skal kunne gennemføre programmet under deres afsoning.

Samtidig med at programmet anses for at have værdi for alle, der er dømt for en seksualforbrydelse, er hensigten med Illerngit, at det skal motivere deltagerne til at fortsætte i programfase 2, Alloriarneq (Illerngit Instruktørmappe:3).

Deltagelse i Illerngit påbegyndes og afsluttes med en individuel samtale med en psykolog. Derudover er det tre uger lange program gruppeorganiseret og består af to ugentlige gruppemøder af 2½ times varighed. Gruppeprogrammet er bygget over tre moduler:

1. Grupperegler, menneskers behov, behov og grænser.
2. Seksuel udvikling, lovgivning, konsekvenser ved seksuelle overgreb.
3. Seksuelle rettigheder, samtykke.

Gruppemøderne styres af to grønlandssprogede instruktører, der ud fra en manual (instruktørmappe) styrer deltagerne igennem programmets forskellige trin. Hvert gruppemøde indledes og afsluttes med check-in/check-out. Her skal de tilstedeværende først finde ro i egen krop gennem en kort åndedrætsøvelse, hvorefter de ud fra en pyramide med farverne grøn, gul og rød skal tilkendegive, hvor parate de er til at tage imod læring (Illerngit Instruktørmappe:9).

Instruktørerne gennemgår dagens emne, og herefter udfylder deltagerne de relevante sider i deres personlige arbejdsmapper.

Programmets moduler er struktureret med tanke på en vis progression. Man arbejder med behov, før man arbejder med seksuel udvikling mv, og begge disse emner arbejdes der med, før man kommer til seksuelle rettigheder. Samtidig er der dog åbent optag til Illerngit, hvilket betyder, at der løbende optages nye deltagere, når en deltager har færdiggjort programmet. Dette optimerer selvsagt fleksibilitet og ressourceudnyttelse ligesom det bidrager til at flest muligt kommer igennem programmet. Men det betyder også, at nogle deltagere vil starte i midten eller slutningen af det indholdsmæssigt strukturerede forløb med det til følge, at ikke alle gennemgår modulerne i den rækkefølge, som de fremgår i arbejdsmapperne.

I programmet arbejdes ud fra metoder som f.eks. psykoedukation, hvor instruktørerne formidler viden om forhold, der styrker deltagernes evne til at styre tanker og adfærd. Derudover anvendes Good Lives Model (GLM), der tager udgangspunkt i, at personer dømt for en seksuel krænkelse, forsøger at skabe et godt og meningsfuldt liv. *Med "et godt liv" menes et tilfredsstillende arbejds- og fritidsliv, gode relationer, social inklusion, selvreguleringsfærdigheder og evne til at forfølge egne mål* (Illerngit Instruktørmappe: 4).

1.2 Alloriarneq

Alloriarneq bygger på de erfaringer, Kriminalforsorgen har gjort sig i Nørre Snede Fængsel med ”Motivationsprogrammet MOVE” og det deraf udviklede program ”Mumik – vejen til forandring”, som er udviklet til indsatte i Grønland. MOVE – og dermed også Alloriarneq er baseret på idegrundlaget i RNR-modellen (Risk-Need-Responsivity)², der er udviklet i et canadisk forskningsmiljø, og modellen Good Lives Model (GLM).

Formålet med Alloriarneq er at give deltagerne færdigheder i at nå deres prosociale mål og afstå fra at begå ny seksualkriminalitet (Alloriarneq Instruktørmappe). Målgruppen er dømte, som har gennemført Illerngit og som afsoner en anstaltsdom på mere end fire måneder.

De metoder, der anvendes i Alloriarneq udspringer af ideerne bag RNR-principperne, hvor der er fokus på at udvikle deltagerens færdigheder i at leve en kriminalitetsfri tilværelse, gennem ændring af tanke- og handlemønstre og træning af ”prosociale” færdigheder, der defineres med afsæt i et værktøj, der i Kriminalforsorgen går under betegnelsen RS-8³. I RS-8 fokuseres på følgende otte forhold vedrørende klienten:

1. Antisocialt temperament
2. Antisociale tanker
3. Antisociale venner
4. Familiært stress
5. Stofmisbrug
6. Beskæftigelse
7. Skolekundskaber og uddannelse
8. Fritidsaktiviteter

Alloriarneq er et gruppeprogram, der løber over otte uger med to ugentlige gruppemøder af 2½ times varighed. Undervejs er der tre individuelle samtaler med en programinstruktør: indledende

² Risk (risiko), Need (behov), Responsivity (modtagelighed). <https://kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/ud-af-kriminalitet/>

³ RS-8 er et værktøj, der anvendes i Kriminalforsorgen med henblik på at igangsætte og vurdere indsattes resocialiseringsproces. Der er otte fokusområder, som afspejler den indsatte proces for resocialisering.

samtale, midtvejssamtale og afsluttende samtale. Programmet indeholder otte emner. Der er afsat en uge, altså to møder, til hvert emne:

1. Holdninger – Grupperegler
2. Omgangskreds
3. Tanker og handlinger
4. Forandring – nye handlinger
5. Følelser og handlinger
6. Kommunikation
7. Stresshåndtering
8. Værdivejen

Gruppemøderne i Alloriarneq styres af to instruktører, hvoraf den ene er uddannet psykolog (pt. dansksproget) og den anden er typisk anstaltsbetjent med instruktøruddannelse. Instruktørerne styrer forløbet ud fra instruktørmappens anvisninger. På samme vis som ved Illerngit indledes og afsluttes møderne med check-in/check-out, herunder fokusering og åndedrætsøvelse, gennemgang af dagens emne og tid til at udfylde arbejdsmapper.

I lighed med Illerngit sker der også løbende optagelse i Alloriarneq. Dette indebærer, at gruppensammensætningen ændrer sig efterhånden, som gruppen arbejder sig igennem de otte emner.

Hvis en deltager har været fraværende til mere end to programemner, skal programmet som udgangspunkt tages om.

1.3 Igangsættelse af Inussuk

Straks ved begyndelsen af den igangværende flerårsaftales periode, den 1. januar 2022, tiltrådte Inussuks programkoordinator og allerede den 1. februar var de første instruktører oplært og Inussuk-afdelingen kunne officielt tages i brug.

Inussuk-afdelingen er lokaliseret i anstaltens åbne afsnit, som i alt har 36 pladser, heraf 24 pladser, på afsnit B fordelt i mindre afdelinger, hvoraf Inussuk er tildelt en separat afdeling med 8 pladser.

Det er programkoordinatoren, der i samarbejde med hovedkontoret står for at indkalde indsatte til Inussuk. Ud af de første otte programdeltagere, befandt tre indsatte sig allerede i anstalten, hvor de

afsonede en dom for en seksualforbrydelse. Deltagerne blev udpeget til deltagelse, og informeret om det program, de skulle indgå i.

Mens dataindsamlingen stod på, havde Inussuk være i gang i cirka ét år og fire måneder, og var således knap halvvejs i den 3-årige periode. Ifølge den nyeste opgørelse fra programkoordinatoren var i alt 55 indsatte på dette tidspunkt optaget i programmet (1. oktober 2023). Ud af disse var hovedparten, nemlig 32, udelukkende dømt for seksualforbrydelser.

2. Evalueringens fokuspunkter og anvendte metoder

Formålet med denne evaluering er at få indsamlet, systematiseret og formidlet de væsentligste erfaringer, der er gjort under implementering af Inussuk i Anstalten i Nuuk. Selve implementeringsprocessen har indebåret en række opgaver af såvel organisatorisk og strukturel karakter som opgaver, der har at gøre med uddannelse og træning af de personalemedlemmer, der er tilknyttet programmet.

Det er vigtigt at holde fast i, at der er rekvireret ekstern evaluering og at dette har betydning for, hvorledes evalueringen tilgås og dermed også i nogen grad for, hvad der kommer med i evalueringen.

Ekstern evaluering betyder friske øjne, der ikke er en del af hverdagens opgaver, sejre og ærgrelser. Dette har sine fordele, men det kan også opleves frustrerende. Det kan således ske, at der lægges vægt på forhold, som man selv, som daglig medarbejder, enten ikke finder vigtige, finder trivielle og ikke værd at omtale eller endda misforståede. Det, der fremgår af rapporten, er alene udtryk for, hvad evaluaterne har set eller hørt under ophold i anstalten og interviews eller har læst i de dokumenter, der er stillet til rådighed. Denne rapport er stykket sammen af en række øjebliksbilleder i bevidstheden om risikoen for at nogle ville have ønsket at der var lagt mere eller mindre vægt på dette eller hint.

2.1 Evalueringens fokuspunkter

2.1.1 Etablering af motivations- og behandlingspladser i Anstalten i Nuuk

Dette punkt udspringer af *anbefaling 14*, hvor formålet er at skabe et fokuseret afsoningsmiljø for indsatte dømt for seksualforbrydelser. Derudover skal der etableres en struktureret hverdag, og der skal skabes basis for, at der kan ske en systematisk udredning af de dømte.

Evalueringen vil til dette punkt have følgende fokuspunkter:

1. Personale: Den reelle personalsituation ved projektstart, rekrutteringsstrategi af personale til afdelingen, aktuel personalsituation, oplæringsprogram af personale.
2. Afsoningsmiljø: Ugeprogram for afdelingspersonale, reel tilstedeværelse af personale i afdelingen, indsatte oplevelse af dialog og samarbejde med personale, motivering af indsatte til deltagelse i programmet, personalets forståelse af hvad der virker motiverende, personalets oplevelse af opnåede kompetencer, personalets oplevelse af trivsel på afdelingen.
3. Struktureret hverdag: Hvordan er hverdagen struktureret i forhold til beskæftigelse, udgang og tidsforbrug til behandling, ordensregler.
4. Tilgang af deltagere til Inussuk: Visitationsprocedure, antal visiteret i alt, antal påbegyndte og gennemførte forløb, årsager til ophør, indsatte oplevelser af afdelingen og programmet.

2.1.2 Programindsatsen for de dømte

Evalueringepunktet relaterer sig til *anbefaling 13*, hvor formålet er at understøtte den kriminalpræventive indsats for indsatte dømt for seksualforbrydelser på baggrund af kendte metoder. Til evaluering af dette punkt anvendes følgende målepunkter og forskningsspørgsmål:

1. Udvikling og implementering af Inussuk: Udvikling af programmerne, udvikling fra dansk til grønlandsk program, implementering af programmerne i Grønland.
2. Kompetenceudvikling af personale: Indledende oplæring, brush-up-kursus og temadage, hyppighed og indhold, hvem underviser, personalets oplevelse af fagligt indhold, deltager personalegruppen aktivt, og formår de at omsætte det lærte til praksis.
3. Kendskab til og registrering af målgruppen: Hvilke data registreres, hvordan registreres visitationer, påbegyndelse og ophør.

2.2 Datagrundlag og anvendte metoder

Selvom der i udarbejdelsen af denne evaluering er tænkt bredt med hensyn til typen af tilknytning til programvirksomheden, er det et beskedent antal personer, der kan komme i spil. Datagrundlaget er af den grund ikke omfattende og helt uegnet til kvantitative analyser. Med henblik på at komme så tæt på arbejdet med Inussuk som muligt, har forskellige metoder til indsamling af kvalitative data været bragt i anvendelse. De anvendte metoder er velegnede til forskellige formål og søgt anvendt til det, de baseret på evaluatoreernes erfaring, er mest egnede til i dette tilfælde.

Her er i vid udstrækning gennemført semistrukturerede interviews. Dette er bl.a. nyttigt, når evaluator, som her, ikke har grundige forkundskaber til evalueringens genstand og derfor har brug for både konkret viden og for at høre erfarne aktørers erfaringer og refleksioner. En-til-en kontakten er tillidsskabende og gør det muligt for begge at uddybe det sagte og dermed forebygge misforståelser. Den semistrukturerede form er velegnet i en situation, som denne, hvor alle interviews vil have sine egne temaer og vinkler, og det således er mindre betydningsfuldt at opretholde en fælles struktur eller sammenlignelighed imellem de forskellige interviews. Samtidig er der hele tiden mulighed for at lade samtalen udvikle sig i en uforudset, men relevant, retning. Der er bl.a. gennemført semistrukturerede interviews med indsatte, programkoordinator, psykolog, og instruktørtræneren⁴. Sidstnævnte fungerer som ekstra ressource og bl.a. indgik i såvel planlægning som en drivende kraft i gennemførelsen af det brush-up-kursus, der fandt sted i evalueringsperioden.

Der er også gjort brug af fokusgruppeinterview. Her er der ligeledes på forhånd udarbejdet en semistruktureret interviewguide. Men eftersom der åbnes for indbyrdes dialog mellem aktører med engagement i emnet, kan et svar fra en deltager udløse reaktioner fra andre deltagere og på den måde kan forsamlingen igennem dialogen udvikle nye aspekter og forståelser i fællesskab. Også her er det sandsynligt at der fremkommer inspiration til evalueringen eller til supplerende spørgsmål. I dette tilfælde var fokusgruppemødet arrangeret imellem en gruppe af medarbejdere med opgaver, der i princippet er ensartede, nemlig de fængselsbetjente og kolleger med enkelte andre funktioner, der arbejder i tæt dialog med de indsatte, herunder ofte som træner under udførelse af programaktiviteter/møder. I andre tilfælde har man set fokusgruppeinterviews med personer med

⁴ Instruktørtræneren er til daglig ansat i kriminalforsorgen i Danmark som udviklingskonsulent. Denne titel er ikke helt retvisende i denne sammenhæng, hvorfor vedkommende tituleres med afsæt i den – i denne sammenhæng - mest tydelige funktion.

forskellige kompetencer og faglig tilknytning til emnet. Der kan være forskellige fordele og ulemper ved disse modeller.

Endelig er der benyttet deltagende observation. Dette blev gennemført efter ”fluen på væggen” princippet. Det vil sige, at observatørerne (evaluatorerne) var så lidt bemærkelsesværdige som muligt under gennemførelse af en typisk programaktivitet. Observatørerne skulle således påvirke aktiviteten så lidt som muligt – og helst slet ikke. Der er blevet gennemført deltagende observation i forbindelse med en session i programmet Alloriarneq og i forbindelse med gennemførelse af brush-up-kursus for hele personalegruppen. Brush-up-kurset havde karakter af både genopfriskning og kompetenceudvikling.

Programbeskrivelser for deltagere og instruktører og samtaler med opdragsgiver spiller også en væsentlig rolle som grundlag for evalueringen. Og endelig har den daglige leder af programarbejdet i Anstalten i Nuuk beredvilligt stået til disposition med oplysninger af enhver art ved flere lejligheder.

I det følgende præsenteres mere detaljeret, hvorledes hver enkelt type data er indsamlet og hvilket output, der har været. Guides for de semistrukturerede interviews er vedlagt som bilag.

Lydoptagelser opbevares til rapporten er endeligt afleveret.

2.3 Dokumentgennemgang

For at afdække, hvorledes der er arbejdet med at skabe et fokuseret afsoningsmiljø med mulighed for systematisk udredning er der indhentet oplysninger fra Direktoratet for Kriminalforsorgen, programkoordinator og projektets psykolog. Her er tale om mailkorrespondance, diverse notater og ordensregler.

Et vigtigt dokument for kendskab til målgruppen er programkoordinators registreringer, som evaluatører har fået adgang til i en version, hvor personhenførbare data er udeladt. Her registres hver enkelt Inussuk-deltager med følgende oplysninger: Den paragraf i kriminalloven, der er dømt efter, domslængde, hjemby, antal uger i Inussuk-afdeling, kriminalitetsart og tidligere kriminalitet, tidligere deltagelse i kriminalpræventive indsatser og sexologisk behandling, screening for seksuel afvigelse, gennemførelse af programfaser, behov og motivation for sexologisk behandling.

Udover denne registrering af deltagere er der til brug for at evaluere programindsatsen indhentet lektionsoversigt for temadage samt instruktør- og deltagermapper for henholdsvis Illerngit og Alloriarneq. Disse mapper udgør for instruktørernes vedkommende det centrale daglige arbejdsredskab og tjener som grundlæggende retningslinje og køreplan for programgennemførelsen. For deltagerne tjener de som skriftlig støtte for gennemførelse af de enkelte dages program.

2.4 Kvalitativ dataindsamling

En stor del af evalueringen bygger på kvalitative data indsamlet gennem fokusgruppeinterview, individuelle interview og observationer. I undersøgelsen indgår følgende typer af data:

- Fokusgruppeinterview med fire instruktører
- Tre individuelle interview med andre fagpersoner (programkoordinator, psykolog og instruktørtræner)
- Fire individuelle interview med Inussuk-deltagere (indsatte)
- En formiddags observation på afdelingen og en session i Alloriarneq, herunder samtale med instruktører og deltagere
- To halve dages observation på brush-up-kursus, herunder samtale med instruktører, programkoordinator og instruktørtræner.

2.4.1 Fokusgruppeinterview med instruktører

Forud for fokusgruppeinterviewet med de fire instruktører, var de blevet bedt om at udfylde et anonymt spørgeskema om deres baggrundsoplysninger: Alder, erfaringer i kriminalforsorgen, tilknytningstid til Inussuk og andre erfaringer med programvirksomhed.

Den interviewede instruktørgruppe bestod af tre kvinder og én mand. En enkelt var over 50 år, mens de tre øvrige alle var mellem 31 og 40 år. De tre af instruktørerne har forholdsvis lang erfaring i Kriminalforsorgen i Grønland, idet én har været ansat i mere end 10 år, to har været ansat imellem tre og seks år. Den sidste har under tre års erfaring. To af instruktørerne har været med i Inussuk fra begyndelsen, mens de øvrige to har været med i ca. et år.

Fokusgruppeinterviewet formede sig som en dialog imellem instruktørerne. Dialogen strakte sig over to timer og fik relativt frit løb, men fra evaluatorernes side blev denne række af emner draget ind undervejs:

- Motivation for at indgå i arbejdet med Inussuk
- Visitering af dømte til Inussuk
- Formål med programmet, opbygning og indhold
- Dagligdag på Inussuk-afdeling vs. andre afdelinger
- Omgangstone mellem indsatte og ansatte på Inussuk-afdelingen
- Motivationsarbejde i forhold til deltagerne
- Særlige udfordringer

- Forslag til ændringer

Endelig blev instruktørerne under fokusgruppeinterviewet bedt om at reflektere over Inussuks forankring, herunder hvorvidt der opleves kendskab og opbakning til projektet i hele organisationen.

Fokusgruppeinterviewet blev med deltagerens godkendelse optaget på diktafon og siden transkriberet.

2.4.2 Semistrukturerede interview med andre fagpersoner

For at nå et lag dybere i de bagvedliggende tanker for implementering, visitering og oplæring af instruktører er der foretaget et indledende interview med programkoordinator med udlevering af programmateriale og et individuelt interview med psykolog. Disse interviews blev optaget og er senere transkriberet. Interviewene kredsede om følgende temaer:

- Faglig baggrund og erfaringer med programarbejde
- Egen motivation til at være en del af Inussuk
- Formål og indhold og opbygning af de to programmer
- Screening og optagelsesproces af deltagerne
- Hverdagslivet på Inussuk-afdelingen
- Inussuks organisatoriske forankring
- Erfaringer fra implementeringsfasen
- Særlige udfordringer og forslag til ændringer

Det interview, der blev gennemført med instruktørtræneren, kredsede om andre emner, herunder ikke mindst vedkommendes faglige og professionelle baggrund. Vedkommendes erfaringer med både selv at arbejde som instruktør i kriminalforsorgens programmer og at træne andre instruktører udgjorde et andet centralt tema.

Dette interview blev ikke optaget. Der blev i stedet skrevet et referat før samtalen blev afsluttet ligesom det korte tekststykke, som direkte kan henføres til instruktørtræneren, er gennemlæst og accepteret, før rapportens færdiggørelse.

2.4.3 Individuelle interview med deltagere

For at indhente oplysninger om deltagerens erfaringer med og holdning til Inussuk er der gennemført fire individuelle interview med indsatte. Det ene interview er gennemført på dansk, mens de øvrige tre er gennemført på grønlandsk med hjælp fra en tolk. Alle interviews er med informanternes tilladelse blevet optaget på diktafon og efterfølgende transkriberet.

De temaer, som deltagerne blev bedt om at forholde sig til var:

- Baggrundsoplysninger: Alder, hjemby, tidligere domme, nuværende dom
- Rekrutteringsproces til Inussuk og motivation til at deltage
- Programmets indhold
- Holdninger til Inussuk og evt. effekt af programmet
- Relation til instruktører og Inussuk-gruppen
- Fremtid
- Forslag til ændringer

De fire informanter er alle mænd med en bred aldersspredning mellem 22 og 48 år. En af de interviewede har afsluttet både Illerngit og Alloriarneq, to har gennemført Alloriarneq og er i gang med Illerngit, mens den sidste er i gang med Alloriarneq. Der var tale om korte interview med de indsatte, der alle havde en varighed af ca. 15 minutter.

2.4.4 Observationer

Begge evaluatorene deltog i en enkelt session af Alloriarneq. Det foregik ved, at vi mødte på Inussuk-afdelingen ved 8-tiden om morgenen. Her var der friskbagte boller og morgenkaffe, og indsatte gik til og fra morgenbordet. Vi fik lidt uformelle snakke med de indsatte og fik en rundvisning i huset. En halv time før sessionen startede, gik vi med de to instruktører, en grønlandsk sproget instruktør og en dansksproget psykolog, til det lokale, hvor sessionen skulle afholdes. Her sluttede også en tolk sig til os. Alle deltagere såvel som tolk, psykologen og den grønlandsksprogede instruktør tog plads rundt om et bord. Evaluatorene sad i baggrunden bag psykologen og tolken i det håb at høre lidt af tolkningen. Formålet med at følge en session, var at opleve gruppedynamik og samspil mellem instruktører og deltagere.

En gang årligt holdes der brush-up-kursus for alle instruktører. I efteråret 2023 blev der afholdt et fire-dages kursus, hvor vi deltog en formiddag den ene dag og en eftermiddag den anden dag. Vi havde på forhånd modtaget kursusplan og var derfor bekendt med dagenes indhold. På kurset deltog syv instruktører, mens programkoordinator og instruktørtræner stod for undervisningen. Hensigten med at observere kurset for instruktørerne var bl.a., at blive bekendt med, hvilke udfordringer instruktørerne eventuelt oplever, hvordan disse håndteres, samt at få indblik i hvad instruktørerne finder hensigtsmæssigt ved programmet, og hvad der eventuelt bør ændres. Derudover blev det også muligt at observere sammenhold og gruppedynamik mellem instruktørerne.

2.4.5 Anonymitet og fortrolighed

Når man betænker det lille antal af både klienter og medarbejdere, der deltager i Inussuk, er det indlysende, at det ikke er muligt at opretholde 100% anonymitet indadtil. Det er umuligt at udelukke, at kolleger, der arbejder tæt sammen på daglig basis, ikke genkender synspunkter eller

udtryksmåder, der bliver refereret. Dette har været italesat ved indledningen af hvert eneste interview eller andet samvær med en eller flere medarbejder.

Det er samtidig udtrykkeligt sagt, at der aldrig nævnes navne i rapporten.

Ved anvendelse af citater og andre udsagn vil det, når der er behov for det så vidt muligt fremgå, hvilken relation, interviewpersonen har til programmet. I de tilfælde, hvor et citat anses for vigtigt, men ikke kan undgå at lede tilbage til en bestemt person, er dette forelagt personen bag citatet, som har godkendt anvendelsen i den bestemte kontekst.

Disse vilkår har alle medvirkende uden betænkning accepteret, For alle har formålet med at få indsamlet erfaringer overskygget garanti for anonymitet. Tak for det!

Fra evaluators side er alle almindelige regler og god skik for opbevaring af data overholdt. Data er udelukkende indsamlet og anvendt med det formål at identificere problemstillinger af relevans for evalueringen. Person- eller funktions-henførbare oplysninger er kodet og noter og lydoptagelser er opbevaret sikkert og vil blive destrueret, når rapporten er overdraget til opdragsgiveren. Alle personfølsomme data er behandlet fortroligt og opbevaret kodet og sikkert.

2.5 Rapportens opbygning

I det følgende kapitel, kapitel 3, findes en redegørelse for processen med at etablere og udvikle både ramme og detailindhold af Inussuk indtil nu. Her præsenteres tillige indsatsen og de rutiner, der er udviklet med hensyn til rekruttering af såvel deltagere i programmet som instruktører.

I kapitel 4 præsenteres de erfaringer, der er kommet frem under gennemførelse af individuelle interviews, fokusgruppeinterview og observationer. Her er det medarbejdere og deltagere i programmet, der taler. Indholdet er søgt systematiseret af evaluatorene.

I kapitel 5 findes en kort opsamling på hele rapporten samt nogle punkter til overvejelse.

3. Etablering af Inussuk

I dette afsnit præsenteres de tiltag, som Kriminalforsorgen har foretaget for at etablere motivations- og behandlingspladser i Anstalten i Nuuk. Derudover præsenteres, hvordan programindsatsen for dømte er sat i værk, implementeret og udviklet gennem den første halvdel af det tre-årige forløb med Inussuk.

3.1. Etablering af motivations- og behandlingspladser i Nuuk

Som anført ovenfor i indledningen barslede Naalakkersuisut og den danske regering i 2020 med præsentation af en række indsatser for styrkelse af indsatsen for udsatte børn og unge i Grønland. Den danske regering prioriterede en ramme på 80 mio. kr. for perioden 2020-2023. Desuden blev der lagt op til tilvejebringelse af særskilte midler til initiativerne på retsområdet, hvilket i særlig grad betyder en styrket indsats overfor seksuelle overgreb mod børn og unge. Inussuk spiller en central rolle i den del af indsatserne, det blev lagt over til kriminalforsorgen at løfte. Der blev som følge heraf tilført midler til opgaven i kriminalforsorgens flerårsaftale for 2022-2025.

3.1.1 Tilførsel af personaleressourcer

Forud for etablering af Inussuk-afdelingen vurderede Kriminalforsorgen, at initiativet ville forudsætte en væsentlig opnormering af anstaltens personale, da en særskilt afdeling for målgruppen ikke ville kunne løftes af det eksisterende personale. Til anbefaling 14 blev der afsat midler til, at der skulle ansættes to nye anstaltsbetjente, tre civile medarbejdere og en programkoordinator. Sidstnævnte skulle varetage den daglige drift og have ansvar for afsoningsmiljø, sagsbehandling samt samarbejde med eksterne parter, mens psykologen skulle stå for udrednings- og behandlingsarbejdet (anbefalinger s. 41). Kriminalforsorgen vurderede dog, at der var behov for en programkoordinator, hvorfor man besluttede at konvertere socialrådgiverstillingen til en sådan.

Den 1. januar 2022 tiltrådte en programkoordinator, der er uddannet socialrådgiver, og i januar blev kommende instruktører rekrutteret og gennemgik kursusforløb med henblik på at kunne varetage instruktørfunktionen. På evalueringstidspunktet (juni-september 2023), var der i alt uddannet 14 instruktører, der fordeler sig med hensyn til funktion og faglig baggrund, som angivet nedenfor:

- En programkoordinator med socialrådgiveruddannelse, uddannet instruktør og afløser ved behov psykologer under programsessionerne.
- En afdelingsleder med anstaltsbetjents baggrund, uddannet instruktør og afløser ved behov andre instruktører.
- En socialpædagog, der foruden instruktørrollen varetager det miljøterapeutiske arbejde i Inussuk.

- To psykologer, hvor den ene primært er tilknyttet Inussuk. Udover at virke som instruktør står psykologen også for udredninger og udarbejdelse af risikovurderinger. Den anden psykolog er sekundært tilknyttet ved fravær.
- Fem anstaltsbetjente, der foruden instruktørrolle også udfører anstaltsbetjents arbejde på afdelingen i åbent regi.
- Yderligere to anstaltsbetjente er uddannet instruktører, hvoraf den ene er fratrådt sin stilling og en stadig er ansat inden for kriminalforsorgen.

3.1.2 Afsoningsmiljø og struktureret hverdag

Inussuk-afdelingen er placeret i Anstalten i Nuuk. Anstalten i Nuuk er en nybygget anstalt, der blev taget i brug i 2019. Anstalten består af en fængselslignende lukket del, der er omkranset af en ringmur. Derudover er der et ”åbent” afsnit. Indsatte på det åbne afsnit kan, når de har tilladelse til det være beskæftiget i byen og i øvrigt gå på udgange. Inussuk-afdelingen er placeret i anstaltens åbne afsnit. Det åbne afsnit består af fire afdelinger, to med otte pladser og to med fire pladser, hvor den ene af de mindre afdelinger er kvindeafdeling. I anbefalingerne blev det foreslået, at der skulle oprettes 8-12 behandlingspladser, og 1. januar 2022 blev den ene afdeling med otte pladser omdannet til Inussuk-afdeling. Ifølge Kriminalforsorgen beror beslutningen om etablering af 8 (og ikke 12) pladser på en vurdering af behov for fleksibel kapacitet i den åbne del af anstalten.

I de indsatte fritid kan de frit færdes på tværs af afdelinger og benytte fællesarealer på alle afdelinger, bortset fra kvindeafdelingen. Dette gælder alle indsatte også Inussuk-deltagere. Kvinderne kan komme på alle afdelinger i det åbne afsnit, men det er kun kvindelige indsatte, der må opholde sig i kvindeafdelingen.

Hverdagen på Inussuk-afdelingen følger stort set samme dagsrytme, som anstaltens øvrige afdelinger, hvor dagen er struktureret efter fast dagsprogram (husorden):

07.00: Opmønstring (weekend og helligdage kl. 08.00)

07.00-08.00: Morgenmad (weekend og helligdage 08.00-09.00)

08.00-16.00: Arbejdstid

11.30-12.30: Frokost

17.30-18.30: Aftensmad

21.30: Afmønstring

Alle indsatte har pligt til at være beskæftiget i løbet af dagen. Beskæftigelsen kan bestå i mindre rengøringsopgaver som tømning af skraldespande, rengøring af fællesarealer, bygningsvedligehold eller husflid. Foruden de daglige rengøringspligter deltager indsatte i Inussuk-afdelingen i programvirksomhed to dage om ugen, der anses som en del af deres beskæftigelsespligt: Illerngit kører mandag og onsdag kl. 10-12, mens Alloriarneq afvikles tirsdag og torsdag kl. 10-12.

De fire dage om ugen, hvor der er programvirksomhed, bager socialpædagogen boller med en af de indsatte, og alle drikker morgenkaffe sammen i afsnittets fælleskøkken. Herunder også programkoordinator, psykolog og dagens instruktører. Arbejdet med de to programmer foregår som gruppeforløb, hvor alle de indsatte, der er tilknyttet programmet, deltager sammen med to instruktører. Dette foregår i sundhedsafdelingen i den lukkede del af anstalten (mere herom nedenfor).

3.1.3 Tilgang af dømte til Inussuk

Som nævnt er Inussuk en del af en større indsats rettet mod forebyggelse af seksualforbrydelser mod børn og unge. Hensigten med Inussuk er, at dømte for seksualforbrydelser mod børn og unge efter et forløb i Inussuk kan henvises til behandlingscenteret Klinik Killiliisa. Klinik Killiliisa tilbyder udredning og behandling af voksne krænkerer, der har forgrebet sig på børn og unge. Indsatte dømt for seksualforbrydelser mod voksne er ikke omfattet af Klinik Killiliisas tilbud.

Selvom initiativet som udgangspunkt er et element i en særlig indsats for at beskytte børn og unge, fremgår det af initiativerne, at indsatserne i kriminalforsorgen er rettet mod alle indsatte, der afsøner en dom for seksualforbrydelser i Grønland. Det fremgår ikke af de skriftlige kilder, der har været gennemgået, men det oplyses, at alle, der er dømt for seksualforbrydelser efter programmet, startede i februar 2022, er indkaldt til Inussuk. Der er således ikke indtil evalueringens påbegyndelse reelt sket en udvælgelse af hvem, der optages i Inussuk, idet alle, der er dømt for en seksualforbrydelse, er optaget i programmet.

Med udgangen af september 2023 har i alt 50 indsatte påbegyndt Inussuk-forløb. Ud af de 50, der har påbegyndt Inussuk udgjorde seksualforbrydelse mod børn hovedkriminaliteten for 28 i den aktuelle dom og seksualforbrydelse mod voksne udgjorde hovedkriminalitet i den aktuelle dom for 22.

I alt har 42 indsatte gennemført det tre-uger lange program Illerngit, to er af forskellige årsager faldet fra, mens seks var aktive i forløbet på optællingstidspunktet. 36 indsatte har fuldført det længerevarende program Alloriarneq, som varer otte uger. Ni indsatte har haft en så kort dom, at

Alloriarneq ikke kunne gennemføres i afsoningsperioden, tre er faldet fra blandt andet på grund af manglende motivation, en enkelt er blevet prøveløsladt, og en har endnu ikke fået tilbudt programmet.

En del af hensigten med Inussuk er at personalet skal kunne henvise dømte, der har krænket børn og unge til egentlig behandling i Klinik Killiliisa. Blandt de, der hidtil har været tilknyttet Inussuk er 21 vurderet til at have behov for sexologisk behandling, heraf er 16 vurderet egnet og motiveret for sexologisk behandling i Klinik Killiliisa i forbindelse med løsladelsen. Indtil nu er der 12, der har påbegyndt et frivilligt behandlingsforløb hos klinikken og fire, som står på venteliste.

3.2. Programindsatsen for de dømte

Ved beslutningen om at iværksætte den overordnede indsats for udsatte børn og unge, fik Direktoratet for Kriminalforsorgen ved Koncern Kriminalitetsforebyggelse til opgave at udvikle et to-faset program til motivationsbehandling af dømte for seksualforbrydelser.

3.2.1 Illerngit og Alloriarneq

Af anbefaling 13 fremgår, at formålet med fase 1 (Illerngit) er at indsatte opnår viden om seksualitet, seksuel udvikling og grænser. Ligesom det også tilstræbes, at de opnår forståelse for italesættelse og tydeliggørelse af grænser. På denne baggrund blev programmet Illerngit udviklet, som var tiltænkt at udgøre fase 1. Illerngit udspringer ikke af andre lignende programmer i Kriminalforsorgens regi. Det er udviklet med henblik på grønlandske forhold. Selvom Illerngit oprindeligt var tænkt som programfase 1, har personalet efter at have høstet de første erfaringer, besluttet at bytte om på rækkefølgen imellem de to programfaser, hvor dette er muligt. Den væsentligste grund hertil var, at man oplevede det lettere at skabe tryghed i gruppen under Alloriarneq, som handler om emner af overvejende hverdagsagtig karakter, medens illerngit er langt mere intimt og potentielt giver bedre udbytte, når deltagerne allerede har opnået tryghed i gruppen og med dens måde at arbejde på.

Kommende deltagere til Inussuk modtager på forhånd en pjece, der har til formål at informere de indsatte om Inussuk, så de er forberedte på, hvad der venter dem, når de modtages på afdelingen. I pjecen fremgår: *Det overordnede formål med Illerngit er, at deltageren ophører med at begå seksuelle overgreb mod børn, unge og voksne.* Nogle domme for seksualforbrydelser kan være af kortere varighed. Dette udelukker dog ikke at den indsatte gennemgår Illerngit, som kun er på tre

uger. Illerngit indledes med en individuel samtale med instruktørerne, hvor der informeres om programmets indhold. De temaer som deltagerne i Illerngit gennemgår er (Illerngit arbejdsmappe):

1. Menneskers behov
2. Behov og grænser
3. Den seksuelle udvikling
4. Lovgivning om seksuelle grænseoverskridelser
5. Konsekvenser af grænseoverskridelser
6. Seksuelle rettigheder
7. Grænser og seksuelt samtykke

Illerngit afsluttes med en individuel samtale, hvor formålet er at deltageren i samarbejde med en instruktør laver en handleplan for et kriminalitetsfrit liv.

Fase 2 er det længerevarende program Alloriarneq, som varer otte uger. Af anbefaling 13 fremgår at fase 2 *”udvikles med udgangspunkt i den internationalt anerkendte kriminalpræventive tilgang RNR (Risk-Need-Responsivity), som anvendes i den danske kriminalforsorg”*. I 2020 implementerede Kriminalforsorgen et motivationsprogram kaldet MOVE i Nørre Snede Fængsel. Programmet er et kriminalpræventivt behandlingsforløb, der er tilrettelagt med intention om at motivere personer dømt for seksualforbrydelser til at indgå i behandlingsforløb. Alloriarneq er udviklet ud fra samme principper som MOVE, og bygger på de erfaringer der er blevet gjort i Nørre Snede Fængsel.

Ligesom Illerngit indledes Alloriarneq med en individuel samtale med en instruktør, hvor der informeres om programmets indhold. Midt i forløbet afholdes en trepartssamtale, hvor følgende faggrupper deltager: Kontaktperson, psykolog, socialrådgiver/sagsbehandler og programkoordinator. Forløbet afsluttes med en samtale med psykologen, hvor det vurderes om der er behov for behandling i Klinik Killiliisa.

Alloriarneqs opbygning følger nedenstående struktur (Alloriarneq arbejdsmappe):

Uge 1: Grupperegler

Uge 2: Omgangskreds

Uge 3: Tanker og handlinger

Uge 4: Forandring – nye handlinger

Uge 5: Følelser og handlinger

Uge 6: Kommunikation

Uge 7: Stresshåndtering

Uge 8: Værdivejen

Alloriarneq afsluttes med at deltagerne udarbejder en udviklingsplan i sin arbejdsmappe, som skal præsenteres for resten af gruppen. Gruppen skal så give deltageren feedback. Når en deltager har gennemført begge programfaser, holdes en lille højtidelighed, hvor der udleveres diplom for gennemførelsen.

De to programfaser afvikles sideløbende med hinanden. Eftersom man skal være indsat på en af Inussuk-afdelingens otte pladser for at være programdeltager og det ene program er længere end det andet, kan der ikke være ”fuldt hus” (otte deltagere) i alle programsessioner.

Med den løbende udskiftning af deltagere i begge programmer, kan gruppens størrelse og dynamik variere fra gang til gang. Der er meget lav sandsynlighed for at et helt program gennemføres af samme gruppe fra start til slut.

Alloriarneq har fokus på personlig udvikling hos deltagerne. Til forskel fra Illerngit afvikles Alloriarneq altid med deltagelse af både den dansksprogede psykolog og en grønlandssproget instruktør. Til Alloriarneq-sessionerne er der derfor også altid en tolk til stede, som sidder ved siden af psykologen. Tolken opsamler det centrale indhold i samtalerne for psykologen, og tolker psykologens samtale for de indsatte.

3.2.2 Instruktørrollen

Programkoordinatoren for Inussuk tiltrådte sin stilling samtidig med, at flerårsaftalen trådte i kraft og der gik kun en måned fra dette tidspunkt til de første indsatte kunne påbegynde Inussuk. Dette tyder for det første på, at der allerede var sket en del forberedelse centralt i kriminalforsorgen før aftalens ikrafttræden. Bl.a. kunne et instruktøruddanner-team rykke ud fra Danmark allerede i flerårsaftalens første levemåned. For det andet forudsætter det at uddannelsen til instruktør ligger inden for kriminalforsorgens rammer og ikke – i hvert fald i første omgang – er langvarig og læsetung. I tillæg fremgår det, at der lægges vægt på løbende udveksling af erfaringer, bl.a. i form af feedback efter programsessioner. Ligeledes afholdes regelmæssigt kompetenceudviklende brush-up-kursus.

Med introduktionen af Inussuk-afdelingen blev der lagt en ny dimension ind i anstaltsbetjentenes (og andre ansattes) dobbeltrolle. Der er ikke noget nyt i, at en anstaltsbetjent skal mestre både på den ene side, nemlig at være kontrollant, den der afviser den indsatte ønsker og mål for indsatte vrede og frustration, og på den anden side være i stand til at drøfte vanskelige personlige problemer, være støtteperson ved tab og sorg mv. Instruktørrollen i forbindelse med programmer, der kommer

tæt på meget intime emner, som mange indsatte aldrig tidligere har talt med andre om, tilføjer utvivlsomt endnu en dimension til opgaven. Dette kan være en udfordring, men anses også af nogle som positivt. Påklædningens symbolværdi fremhæves ikke sjældent. Betjente bærer altid uniform, undtagen under program-aktiviteter.

Den udfordring, der består i, at ikke alle stillinger kan besættes af personer, der behersker det grønlandske sprog, er hverken ubetydelig eller unik for Inussuk. I dette tilfælde er det et faktum, at hverken programkoordinator eller psykologer taler grønlandsk. Trods tolkebistand kan der ikke ses bort fra, at dette dels kan hindre fyldestgørende og tryk kommunikation mellem de indsatte og de nævnte medarbejdere, dels kan situationen indebære, at et stort ansvar havner på betjentes/instruktørernes skuldre. Et ansvar der både kan handle om sproglig og programfaglig formidling på den ene side og om den etiske forpligtelse, der består i at kommunikere det ikke-udtalte sprog fra den indsatte til kolleger, der har behov for dette til sine faglige vurderinger.

4. Erfaringer

I dette kapitel præsenteres de erfaringer, som aktørerne har gjort sig i den første tid med Inussuk. Kapitlet bygger på henholdsvis fokusgruppeinterview og individuelle interviews med instruktører, psykolog, programkoordinator, instruktørtræner og indsatte. Derudover indgår indtryk fra observationer af Alloriarneq-session og brush-up-kursus for instruktører.

4.1 Instruktører

4.1.1 Baggrund og erfaring

I fokusgruppeinterviewet deltog fire instruktører, hvoraf de tre var uddannet anstaltsbetjente, mens den sidste var uddannet socialpædagog. En enkelt instruktør havde mere end 10 års erfaring med arbejde i Kriminalforsorgen i Grønland, to har været ansat imellem tre og seks år, og den sidste har været ansat i under tre år. De har alle fire været tilknyttet Inussuk i mere end et år; to af instruktørerne har været med siden projektets begyndelse, mens de to øvrige kom til efter ca. et halvt år. Ingen af instruktørerne har tidligere arbejdet med programvirksomhed i kriminalforsorgens regi, mens en enkelt har arbejdet med misbrugsprogrammer i andet regi. De fire instruktører indgår både i Illerngit og Alloriarneq, men nogle er primært knyttet til et af de to del-programmer. Alle instruktører taler både grønlandsk og dansk.

Den interviewede psykolog har lang erfaring fra kriminalforsorgen i Danmark, herunder med sædelighedsdømte og grønlandske indsatte. Som nyuddannet startede vedkommende i Anstalten ved Herstedvester (nu Herstedvester Fængsel), hvor den første tid forløb med individuelle udredningssamtaler af danske seksualkriminelle, hvorefter han i 9 år var tilknyttet fængslets afdeling for grønlandske forvaringsdømte. Interviewpersonen har ikke lang erfaring med strukturerede gruppeprogrammer, men har arbejdet meget med grupper og gruppedynamikker. Vedkommende har været tilknyttet Inussuk siden 1. august 2022, hvor programmet havde været i gang ca. et halvt år. Udover at være fast instruktør på Alloriarneq, står interviewpersonen for psykologiske udredninger og vurdering af, om dømte skal henvises til videre behandling i Klinik Killiliisa.

4.1.2 Rekruttering og motivation for programvirksomhed

Der er lidt forskel på de fire instruktørers indgang til Inussuk. En enkelt søgte og fik en opslået stilling til projektet, andre ville gerne udfordre sig selv i forhold til personlig udvikling og arbejde med tabubelagte områder. Det fremhæves, at der har været en god snak med programkoordinatoren, forud for at de hver især indgik i projektet. Og de har da også gjort sig flere overvejelser inden de indgik i programmet som en af instruktørerne fremhæver:

Jeg blev lidt interesseret, fordi hun [programkoordinator] sælger det så godt. Så jeg tænkte, at det kan godt være, at jeg skal overveje det. For det der med sexkriminalitet i Grønland, det er mere sådan tabubelagt for os. Så det skal man lige sluge først. Så tænkte jeg, hvad nu hvis jeg kan gøre det bedre for samfundet, være med til at prøve noget nyt.

En anden fortæller, at vedkommende skulle tænke over det i nogle uger. Efter at have talt med andre instruktører om projektet og hvordan hverdagen fungerede der, blev den pågældende mere interesseret og sagde ja til at blive instruktør. De fire instruktører oplever, at de til en vis grad er blevet ”prikket på skulderen” og på sin vis udvalgt til instruktørfunktionen. Et tilbud, som de alle har reflekteret over inden de sagde ja til at påtage sig rollen.

Til forskel fra de andre instruktører, var psykologen mere forberedt på opgavens karakter. Med sine erfaringer fra arbejdet med mennesker, der er dømt for seksualforbrydelser. For psykologen er der ikke nogen tabuer, der skal overvindes. Efter i en periode at have været væk fra arbejdet med grønlandske dømte, var det udsigten til at flytte til Grønland, som var hans motivation for at søge jobbet:

Det har været en gammel drøm at bo i her. Jeg har været her [i Grønland] en del gange i mit gamle arbejde. Pludselig var der den her mulighed med Inussuk, og så tænkte vi som familie, at nu prøver vi.

Der gives generelt udtryk for, at der er tilført tilstrækkeligt med personaleressourcer, og at Inussuk måske endda har nogle fordele frem for andre af anstaltens afdelinger, som psykologen siger:

Jeg synes der er stillet tilstrækkeligt med ressourcer. Vi er måske endda lidt forkælede på ressourcefronten i forhold til anstalten generelt. Inussuk har en forrang i forhold til pladser, vi har egen afdeling, der har en pædagogisk assistent. Jeg vil ikke sige, at vi har rigeligt, men vi har tilstrækkeligt. Vi står ikke og føler, at vi mangler ressourcer.

4.1.3 Oplæring og introduktion til programmerne

Både de fire instruktører, der deltog i fokusgruppeinterviewet og psykologen har gennemgået introduktionskursus til instruktørfunktionen. De som var med fra starten fortæller, at de gennemgik et tre ugers forløb, hvor der kom undervisere fra Danmark til at oplære dem umiddelbart i forbindelse af programmets opstart i januar-februar 2022. De, som kom til senere, havde et to ugers intensivt forløb i efteråret 2022. Instruktører og psykolog mener ikke, at de fik andet skriftligt materiale end instruktørmapperne:

Jeg tror ikke, der var nogen beskrivelse af indholdet ud over instruktørmapper. I min jobbeskrivelse var der beskrevet lidt om, hvad Inussuk indebar. Inden jeg startede, fik jeg udleveret mapperne. Der kunne jeg se, at der var de her otte programuger på Alloriarneq og tre uger på Illerngit, så jeg havde sat mig ind i det på forhånd.

Undervisningen til at varetage instruktørfunktionen foregik i ”personalehuset”, som ligger i forlængelse af den personalefri afdeling uden for ringmuren omkring Anstalten i Nuuk. Selve undervisningen bestod af oplæg fra underviserne og en række gruppeøvelser, hvor deltagerne på skift agerede gruppe mens andre agerede instruktører. Her blev de forskellige emner fra de to programfaser gennemgået. På den vis blev de kommende instruktører også opmærksom på sider af sig selv og deres kolleger, som kunne have relevans for deres arbejde med indsatte om programmets temaer.

Nogle af instruktørerne oplevede det grænseoverskridende og udfordrende at tale om programmets temaer. Ikke mindst de temaer, der følger med Illerngit, der har fokus på seksualitet. Ligesom der kunne opstå vanskeligheder ved at omsætte indholdet fra dansk til grønlandsk:

Det kan være udfordrende at oversætte fra dansk til grønlandsk. Man skal oversætte det så godt som muligt. Hvis jeg oversætter lige med det samme fra dansk til grønlandsk, så er det ligesom, at jeg peger fingre. Man skal virkelig formulere det ordentligt. De ord, som vi ikke plejer at bruge [begreber relateret til seksualitet], har det været sådan meget udfordrende med i starten. Da vi skulle have de der beskrivelser om kønsdele til mænd og damer og så noget, der havde vi sådan en lille gruppe. Psykologerne og danskerne, de havde alle mulige ord som penis, vagina mm. På grønlandsk er det bare utsuk [kønsorgan]. Der er ikke flere – der er ikke rigtig ord til det.

Fra kriminalforsorgens side har der det første år været fokus på kompetenceudvikling af instruktørerne. De første instruktører gennemgik et tre ugers kursusforløb i januar-februar 2022. Allerede i juni 2022 blev der afholdt et 3-dages brush-up-kursus. I oktober 2022 blev der afholdt et kombineret introduktionsforløb for nye instruktører samt et brush-up-kursus for igangværende instruktører. Herefter var næste brush-up-kursus i oktober 2023.

Udover kurserne har instruktørgruppen i november 2022 været på studietur til Danmark, for at opleve, hvordan programvirksomheder afvikles i danske fængsler. Turen til Danmark gav instruktørerne en oplevelse af, at de var på rette vej, og at de måske tilmed på nogle områder var længere fremme og havde noget, som kunne være inspiration for programmerne i danske fængsler:

Det er ikke helt det samme, men det er nogenlunde det samme. I Danmark, der hedder det noget andet. Det er mere som det store program [Alloriarneq]. Det lille program [Illerngit] det har de slet ikke. Det er XX og XX [undervisere fra Kriminalforsorgen], der har lavet det lille program til Grønland til sexkriminelle. Vi fik dem til at tænke på, at det kan de måske også bruge i Danmark.

De har kørt det store program i to år, og vi har kun kørt det i halvandet år – og vi er godt med. Bare det at se nogle andre, der gør det – nogen, der kan forstå os. For der er rigtig mange af vores kolleger her, der ikke kan forstå det.

Instruktørerne føler sig godt rustet til at varetage funktionen, og de føler sig godt inkluderet i projektet med personalemøder og supervision. Derudover lægger de vægt på vigtigheden i, at de efter hver session har en halvtimes feedback med programkoordinatoren. Her fortæller de om, hvad der er sket på dagens session, hvilke fremskridt og udfordringer der har været, samt deres indbyrdes relationer, instruktørerne imellem.

4.1.4 Aktørernes beskrivelser af formålet med Inussuk

Både ved fokusgruppinterviewet og ved det individuelle interview, blev der spurgt om, hvordan de ville beskrive formål og indhold af programindsatsen. Det overordnede formål blev oftest beskrevet som motivationsarbejde. Psykologen beskriver, at det handler om at motivere deltagerne til, hvad der betegnes som selvmonitorering: At få den enkelte til at se ind ad og reflektere over forholdet til egne følelser, stress, og hvordan man kommunikerer med andre. For deltagere der er dømt for overgreb på børn og unge under 18 år, er formålet også at motivere dem til videre behandling i Klinik Killiliisa. De to programmer beskrives som to meget forskellige forløb, hvor det lange Alloriarneq er mere alment menneskeligt, mens det kortere Illerngit er målrettet det, som de er dømt for.

Instruktørgruppen beskriver mere detaljeret de enkelte temaer i programmerne. De beskriver bl.a., at formålet i Alloriarneq er at deltagerne skal lære at reflektere over deres holdninger, omgangskreds, tanker, handlinger og følelser, stress og kommunikation, og herigennem finde veje til forandring. Formålet med Illerngit beskrives som at lære deltagerne om grænser, lovgivning, rettigheder og behov.

I det lille program [Illerngit] der er der mere seksualitet. Det store [Alloriarneq] er mere sådan selvudvikling, anerkendelse og sådan noget. De har ellers kørt det lille program først og derefter det store, men det var sådan lidt kaos. Så vi byttede dem rundt, så de starter med det lange program og herefter det lille. Så kan de bedre reflektere om, at der er noget galt.

Illerngit er beskrevet som fase 1 af det samlede program, som alle skal igennem. Men det kan opleves meget grænseoverskridende for deltagerne at indlede et gruppeprogram, hvilket i sig selv er nyt for de fleste, med at skulle tale åbent om sin egen seksualitet. For dømte der afsoner så lang en dom, at de kan gennemføre begge programmer, er det derfor besluttet at bytte om på rækkefølgen. Derved bliver deltagerne sporet ind på selve arbejdsformen med de meget åbne og ærlige gruppedrøftelser igennem arbejdet med de mere hverdagsorienterede temaer i Alloriarneq, før de når frem til de langt mere tabubelagte emner, der skal behandles i Illerngit.

Bortset fra at programfaserne i begyndelsen kom i en uhensigtsmæssig rækkefølge, synes instruktørerne at programfaserne kører godt og lever op til formålet. Psykologen uddyber:

Jeg synes virkelig, at de lærer meget. Det er nogle rigtig gode emner, især Illerngit er ret unikt, det er jo udviklet til Grønland. Om det er optimalt opbygget er svært at sige. Det var jo meningen at starte med Illerngit og så Alloriarneq bagefter. Det var ikke optimalt, for der starter man næsten

med det samme, med hvor den seksuelle grænse går. Så byttede vi rundt, starter med nogle mere generelle emner, og så det sværeste til sidst.

Psykologen oplyser desuden, at der er en ny manual på vej, da det ud fra erfaringer har været nødvendigt at justere lidt, uden der dog er tale om markante ændringer.

4.1.5 Instruktørfunktionen, gennemførelse af sessioner og relationen til de dømte

De to programfaser afvikles parallelt, hvis der er deltagere til begge faser. Mandag og onsdag formiddag gennemføres gruppemøder i Illerngit, mens Alloriarneq gennemføres tirsdag og torsdag formiddag. Ved hvert gruppemøde deltager to instruktører. Instruktører bærer aldrig uniform, men er altid civil klædt. Dette gælder også anstaltsbetjente, der ellers bærer uniform i arbejdstiden.

Mandag til torsdag – de dage, hvor der er programvirksomhed – starter dagen på afdelingen med morgenkaffe og nybagte boller, som den pædagogiske medarbejder har bagt med en af de indsatte. Fra kl. 8 kan indsatte og Inussuk-medarbejdere gå til og fra morgenbordet. Instruktørerne lægger vægt på vigtigheden af det uformelle møde med de indsatte forud for at sessionerne går i gang:

Det er meget bedre, når man møder deltagerne fra morgenen af, så ved man allerede, hvordan de har det. Vi havde problemer i starten med, at de ikke havde fået morgenmad, når de kom. Nogle gange fyldte det også meget, hvordan det var gået i weekenden. Så hjælper det at have spist morgenmad sammen, hvor de får fortalt, hvad der er sket. De kan også snakke om, hvad de vil tage op i programtiden. Man kan mærke, at de er glade for at sidde sammen med os.

En halv time før sessionen går i gang mødes dagens instruktører og evt. tolk i mødelokalet, hvor der gøres klar og rollefordeling aftales. Sessionerne holdes udenfor afdelingen, og er henlagt til et mødelokale i anstaltens sundhedsafdeling, der ligger i den lukkede del af anstalten. Både medarbejdere og indsatte skal derfor igennem anstaltens sikkerhedstjek for at komme til mødelokalet.

Selvom deltagerne skal ind i anstaltens lukkede regi, vurderer instruktørerne det som en god ting, at programvirksomheden foregår væk fra afdelingen på et mere neutralt sted:

Man kan mærke, at når de er i "sundhed", så er de nogle helt andre mennesker. De er med i kroppen, de snakker meget om det her emne. Når de kommer tilbage til deres afdeling, så bliver det noget helt andet. Man kan mærke, at de får noget ud af det. Det smitter måske også til andre indsatte, fordi de andre indsatte godt kan lide at være sammen med dem på deres afdeling.

Alle instruktørerne er oplært til at kunne køre begge programfaser, alligevel har det udviklet sig til, at det hovedsageligt er de samme to, der kører henholdsvis Illerngit og Alloriarneq. Instruktørerne er inde på, at de selv kan blive fastholdt i roller, hvis det altid er den samme medinstruktør, de kører program med.

Efter et halvt år, der var det rigtig meget mig og XY, der kørte programmet sammen ugentligt. Det skal være skiftende instruktører, så vi også oplever det sammen med andre”.

Mens Illerngit altid køres af grønlandssprogede instruktører, er den dansksprogede psykolog med i alle Alloriarneq-sessioner. Det betyder, at der i disse sessioner, er en tolk med som en ekstra udenforstående person. Tolken sidder ved psykologens side og opridser indholdet af samtalerne, ligesom tolken også tolker psykologens bidrag til gruppearbejdet. Psykologen er opmærksom, at denne konstruktion kan påvirke forløbet:

Jeg kan mærke, at der er noget omkring gruppedynamikken, når jeg er med, og når jeg ikke er med. Jeg kæmper med at forstå, om det er fordi jeg er psykolog, eller det er fordi jeg er dansktalende. Altså om det er fordi, der er tolkning inde over, der gør at det suger en lille smule energi ud af gruppen. Jeg kan forstå på instruktørerne, at samtalen nogle gange flyder bedre, når de kan snakke rent grønlandsk. Jeg hælder mest til det sidste.

Et billede, som de andre instruktører godt kan genkende, selvom de også ser, at det kan give tid til eftertænkning hos deltagerne:

Vi kan mærke, at de indsatte nogle gange, er taknemlige fordi vi snakker kun på grønlandsk – at der ikke er nogen, der oversætter. Man kan mærke, at de får mere ud af det. Der er også mere tid til at sige noget, siger de. Men nogle gange kan det også være godt [med tolk], for de skal også lige tænke over, hvad de skal sige.

På Inussuk-afdelingen er der som nævnt otte pladser. Der sker løbende udskiftning på disse pladser eftersom de indsatte efter gennemførelse af programmet, flyttes til anden afdeling eller anden anstalt. Efterhånden som de, der har gennemført programmet rykker ud, rykker nye deltagere ind på afdelingen og dermed ind i deltagelse i gruppemøderne.

Fra instruktørside betragtes det som positivt, at nye deltagere kommer ind i en allerede fungerende gruppe. Selvom nye i gruppen ikke forstår det hele, så oplever instruktørerne, at nye deltagere lettere tilpasser sig, og de mere erfarne trækker de nye med i forløbet.

At anstaltsbetjentene har en dobbeltrolle, hvor de det ene øjeblik er uniformeret og skal sikre ro og orden på afdelingerne, og det næste øjeblik optræder i civil og skal gennemføre gruppesessionerne, har både indsatte og instruktører skullet vænne sig til. Instruktørerne mener dog, at det efterhånden er blevet mere inkorporeret i dem selv, og kommunikeret godt ud til de indsatte. I dag har de indtryk af, at de indsatte fint, adskiller den enkeltes forskellige roller.

Generelt opleves der en bedre relation mellem indsatte på Inussuk-afdelingen og personalet, end der ses på anstaltens øvrige afdelinger. Ifølge psykologen kan der dog komme kurrer på tråden, hvis spørgsmålet om prøveløsladelse bliver taget op. Her kan der være givet afslag på prøveløsladelse, hvis programmet ikke er færdiggjort. Hvis den pågældende instruktør samtidig er kontaktperson, og dermed er budbringer af afslaget, kan der opstå konflikter, som påvirker forløbet.

Flere af instruktørerne giver udtryk for, at de har opnået en større empati med de indsatte, efter de har gennemgået kursus til instruktør, og har set nogle andre sider af de indsatte:

Jeg ser på dem på en helt anden måde, end da jeg startede. Der tænkte jeg ikke på, at de havde levet et så hårdt liv, at de har oplevet så meget. Nu ser man dem med helt andre øjne.

Instruktørerne oplever, at de har opnået en anden fortrolighed med de indsatte, end de har haft med indsatte før de blev instruktører, hvor de i større omfang oplever indsatte, kommer til dem. At være kontaktperson for deltagere i programmet, giver instruktørerne en indsigt i de indsattes livshistorier og dermed deres personlige udfordringer og kampe. Instruktørerne har støttet dem igennem forløbet, og derfor kan der godt opstå et ønske om, at vide hvordan det går den indsatte ved overflytning til anden anstalt eller løsladelse.

Vi ved ikke, hvordan det går. Jeg har ellers bedt om, at dem der kommer til kysten, lige at høre, hvordan det går, også selvom de er løsladt. Vi snakker jo meget med dem om, at når de kommer tilbage til, hvor de kommer fra, at de hurtigt kan falde i med hash eller øl. Vi er kontaktpersoner fra start til slut, så vi kender dem. Vi ved nogenlunde alt om deres liv, hvordan forløbet har været og om de har kone og børn. Der er nogen der har sagt, at der aldrig før har været nogen, der har interesseret sig for deres følelser og tunge ting.

Overordnet er der stor tilfredshed med programmet fra instruktørernes side, som de også mener har indflydelse på de indsattes indbyrdes relationer. Instruktørerne oplever, at de indsatte bliver bedre til at indlede samtaler med andre indsatte. De indsatte udvikler sig fra at have været passive til at blive

meget åbne. Og så oplever instruktørerne, at nogle indsatte finder deres ”evighedsven” blandt andre indsatte.

Der var en indsat som sagde om sin nye ven: Det er godt at Gud har sendt ham ind i fængsel.

I programmets opstartsfasen var der stor opmærksomhed fra medier og politikere, hvilket viste sig en anelse problematisk, da de grønlandske medier var hurtigere med at oplyse befolkningen om projektet, end kriminalforsorgen havde været med at informere de kommende deltagere.

Det kom i nyhederne den dag, hvor vi skulle have samtale med kommende deltagere om, at de skulle være med. De hørte det i nyhederne, før de hørte fra os. Der var selvfølgelig nogen, der blev lidt sure. De var bange for, at nu skulle alle vide, at de var sexkriminelle, fordi de skulle flyttes til en særlig afdeling.

Til trods for den lidt uheldige start er der enighed om at projektet er godt organiseret. Men den velvillighed fra politisk side, der følger med mediebevågenhed, kan ifølge psykologen godt savne:

Hvis man skal ønske sig en bedre organisatorisk forankring, så var det at man havde 12 pladser i stedet for otte. Det skifter med de politiske vinde. Der er selvfølgelig flere hensyn, der skal afvejes, men lige da jeg kom, var der fuld fokus på Inussuk. Så kom der pludselig en opgørelse over venterkøen til anstalter, så var Inussuk pludselig sekundært. Nu skulle man bare have alle de der mennesker hurtigst muligt ind og afsone.

4.2 Programkoordinator og instruktørtræner

Det overordnede bindeled i Inussuk er programkoordinatoren, som har været med lige fra starten.

Det er programkoordinatoren, der fordeler instruktører på de enkelte sessioner, det er også programkoordinatoren, der i samarbejde med kriminalforsorgens hovedkontor sikrer overholdelse af tidsfrister, og som står for indkaldelse af indsatte og dermed bl.a. sikrer optimal pladsudnyttelse.

Programkoordinatoren sørger desuden for at indsamle og registrere data om de dømte, der deltager i Inussuk. Der registreres ca. 30 punkter, som månedligt følges op med hovedkontoret for kriminalforsorgen. Disse punkter er uddybet under afsnit 2.3.

Programkoordinatoren er uddannet socialrådgiver og har 29 års erfaring fra Kriminalforsorgen i Danmark. Hun blev ansat i 2021 i Kriminalforsorgen i Grønland, hvor hun havde tilsyn med

tilbageholdte i Anstalten i Nuuk og Tasiilaq, samt med dømte til psykiatrisk behandling. 1. januar 2022 blev hun ansat som programkoordinator af projekt Inussuk.

Instruktørtræneren har rolle af en ekstra ressource, der har fast ansættelse i kriminalforsorgen i Danmark, men kommer til Grønland med mellemrum. Den aktuelle instruktørtræner har ikke været med til at udvikle Inussuk, men ser i Inussuk en symbiose af programmer, der gennemføres i danske fængsler tilsat et element, der er udviklet med særligt henblik på Grønland, nemlig Illerngit. Instruktørtræneren har mange års erhvervserfaring, som der kan trækkes på. Ikke alene har vedkommende både selv arbejdet med programvirksomhed og trænet instruktører i en dansk kriminalforsorgskontekst. Vedkommende har tillige erfaring som privat erhvervsdrivende med kraftige instruktionselementer, ligesom vedkommende efter uddannelse som fængselsbetjent har uddannet sig som psyko- og traumeterapeut.

Instruktørtræneren spillede en central rolle på det brush-up-kursus, der fandt sted i evalueringsperioden. Både i planlægningsfasen, som blev gennemført i samarbejde med programkoordinatoren og under gennemførelsen, der fandt sted under struktureret team-ledelse mellem programkoordinator og instruktørtræneren.

Instruktørtræneren er ikke i tvivl om, at undervisning skal tænkes anderledes (i form af stærkere differentiering) i Grønland end i Danmark, hvorfra vedkommende har mange erfaringer. Alligevel er instruktøren heller ikke i tvivl om at den lange erfaring opleves som en rigtig god ballast i udførelse af de opgaver, der nu skal løftes i Grønland.

Blandt de værdier i Inussuk, som instruktørtræneren især fremhæver som værdifulde, er programinstruktørernes dobbeltrolle som både instruktør og medarbejder i anstalten som enten betjent eller andet. Dette vurderes at være langt bedre end hvis instruktørerne havde været hentet udefra og udelukkende kom i anstalten for at gennemføre programarbejdet med de indsatte.

4.2.1 Opbygning af instruktørgruppen

I udgangspunktet var det hensigten, at instruktørerne skulle repræsentere flere forskellige faggrupper: anstaltsbetjente, socialrådgivere, socialpædagog og psykologer. Det viste sig ikke hensigtsmæssigt at inddrage socialrådgiverne i denne opgave, da de i forvejen havde mange andre opgaver. Derfor er instruktørgruppen endt med at bestå af anstaltsbetjente, psykolog og socialpædagog.

Programkoordinatoren oplever, at der efterhånden er opbygget en stabil instruktørgruppe med engagerede instruktører.

Der er stort set ingen sygemeldinger. Instruktørgruppen inddrager hinanden, sådan så de har et fællesskab og ser det som et fælles projekt. De føler et ansvar, og at de er med til at løfte en opgave, der giver mening.

Programkoordinatoren deltager i den daglige morgenkaffe på Inussuk-afdelingen, ligesom vedkommende også deltager i instruktørernes rutinemæssige feed-back efter hvert gruppemøde. Derved følger programkoordinatoren instruktørgruppen tæt og sikrer sig et godt kendskab til gruppen af indsatte. Det er programkoordinatorens oplevelse, at instruktørgruppen og varetagelse af instruktøropgaven er under udvikling. Arbejdsgange, der opleves som uhensigtsmæssige bliver justeret og optimeret baseret på grundlag af fælles dialoger. Blandt andet var det på basis af erfaringer, at man, som tidligere nævnt, efter en periode byttede om på rækkefølgen af Alloriarneq og Illerngit.

4.2.2 Målgruppen for Inussuk

Selvom der ikke er tale om, at indsatte kan dømmes til at deltage i Inussuk, betragter programkoordinatoren ikke deltagelse som frivilligt for de, der er dømt for en seksualforbrydelse. Ifølge programkoordinatoren bliver alle indsatte indkaldt til Inussuk, når de har den dom for en seksualforbrydelse og har modtaget dom til anbringelse i anstalt i mere end 30 dage i programmet. Første prioritet er personer, der har begået seksualforbrydelse mod børn og unge under 18 år. Næste prioritet er at man har begået en seksualforbrydelse, intentionen er at optage alle. Om de første otte indsatte, der påbegyndte Inussuk i februar 2022 fortæller programkoordinatoren:

Af de første otte deltagere, var de tre allerede i anstalten, mens de andre fem blev indkaldt til afdelingen, således de kunne starte med programundervisningen da Inussuk startede.

Når man efter at have modtaget dom for seksualkriminalitet indkaldes til Inussuk, modtager man samtidig en pjece udarbejdet af kriminalforsorgen, der informerer om, hvorfor man er indkaldt, og hvad det indebærer at deltage. Efter endt forløb sendes den pågældende som udgangspunkt til fortsat afsoning i sit nærområde.

Tilbageførelse til nærområdet efter endt program-deltagelse, skal ses i lyset af kriminallovens § 196, som foreskriver, at en foranstaltning med anstaltsanbringelse så vidt muligt fuldbyrdes i nærheden af den dømtes hjemsted. Hjemmel til at sende domfældte fra hele Grønland til Anstalten i Nuuk

med henblik på gennemførelse af Inussuk, findes nu i § 196, stk.2, 4), hvoraf det fremgår, at nærhedsprincippet kan fraviges med henblik på at yde den dømte ”pædagogisk, lægelig eller anden særlig bistand.”

Koordinatoren beskriver gruppen, der deltager i Inussuk, ikke blot som krænkerer – men også som krænkede. På baggrund af sine samlede erfaringer, herunder læsning af sagsakter, er det programkoordinatorens vurdering at op imod ni ud af ti deltagere selv har været udsat for seksuelle krænkelser tidligere i livet.

Som instruktørerne, ser programkoordinatoren også kun fordele ved at der sker løbende optagelse i Inussuk. Det vurderes at den gradvise udskiftning i højere grad understøtter tryghed og kontinuitet i arbejdet, end hvis man relativt ofte skulle starte en helt ny gruppe op.

Nogle af instruktørerne var inde på, at de godt ville følge de indsatte efter de har afsluttet programmet. Her går programkoordinatoren skridtet videre, og foreslår at der bliver oprettet et efterværn, måske særligt i relation til prøveløsladelse.

4.3 Inussuk-deltagerne

I forbindelse med evalueringen var der fire indsatte i alderen mellem 22 og 48 år, som indvilgede i at deltage i interview. Der er tale om relativt korte interviews af højest 15 minutters varighed. Tre af interviewene blev gennemført med tolk. Alle interviewpersoner var mænd. Selvom Inussuk ikke er forbeholdt mænd, har der ikke indtil nu været været kvindelige deltagere. De fire interviewpersoner afsoner domme til anbringelse i anstalt på mellem 1 år og 3 måneder og 3 år. For tre af de indsatte er det første gang, at de afsoner en anstaltsdom, mens den sidste er i anstalt for tredje gang. To af de dømte har gennemført Alloriarneq og er startet på Illerngit, en er i gang med Alloriarneq, og den sidste har gennemført begge programfaser og venter på, at blive overført til videre afsoning i sin hjemby.

4.3.1 Perspektiver på Inussuk

Alle fire deltagere fortæller, at de blev introduceret til programmet gennem en indledende samtale med en instruktør. To deltagere er af den opfattelse, at deres deltagelse i Inussuk er frivillig. En af dem nævner endda, at hans deltagelse er forbundet med afkortelse af anstaltsopholdets varighed:

Det er frivilligt, og så siger de at vi får nedsat vores straf. Vi har fået det der Inussuk og Illerngit, så kan vi få nedsat vores straf. Jeg ved ikke, hvor meget de vil give os.

De andre to mente ikke, at de havde mulighed for at sige nej til programmet. Den ene fortæller dog, at hvis det havde været et tilbud, så ville han nok alligevel have taget imod programmet. Generelt udtrykker de indsatte tilfredshed med at deltage i programmet. Det betones bl.a. af flere, at de sætter pris på, at der er nogle faste punkter i hverdagen ud over de daglige rengøringspligter. Flere af de interviewede ville foretrække, at programmet løb over flere timer. En af deltagerne siger:

Jeg synes det vil være bedre, hvis det var flere timer end kun to timer, måske en hel dag. Måske tre gange om ugen, hvor det er hele dagen.

De fleste giver udtryk for en vis nervøsitet ved det første møde med gruppen. En indsat fortæller, at han havde besluttet sig for ikke rigtigt at sige noget og bare lytte, men emnerne viste sig at være så interessante, at han begyndte at tale med.

Til spørgsmålet om, hvad de har fået ud af at deltage i Inussuk, svarer de alle, at de er blevet mere åbne. En fremhæver, at det føles godt at tale om ting, som man normalt ikke taler om i hverdagen. Og flere fortæller, at de synes programmet har hjulpet dem. En indsat mener ikke, at han har haft så meget brug for Alloriarneq, derimod oplever han Illerngit med fokus på seksualitet har været vigtigt for ham at deltage i.

De har det godt i gruppen. Flere fremhæver fortroligheden som meget vigtig, ligesom det forhold, at det indgår i gruppereglerne, at der er tavshedspligt for alle deltagere, anses for vigtigt. Nogle omtaler de andre deltagere i gruppen som venner, mens andre ikke vil kalde det venner, men at de respekterer hinanden.

Vi holder sammen, og holder på det der bliver sagt. Vi skal ikke fortælle andre indsatte om det, vi taler om. Vi er nødt til at stole på hinanden.

Der bliver også udtrykt tilfredshed med instruktørerne, som betragtes som at være ”fine” og gode at tale med. En fortæller, at det er derfor, at han glæder sig til at komme til Inussuk. Nogle af interviewpersonerne oplever, at der er forskel på, om programmet bliver på dansk med tolk, eller det hele kører på grønlandsk. Medens en mener, at sproget ikke betyder noget, da *de danske instruktører er gode*, siger en anden:

når der er en dansk til stede, så er man lidt mere firkantet, og når der kun kommer grønlandske instruktører, så er man lidt mere afslappet, lidt mere sig selv.

En enkelt interviewperson finder det problematisk, med det rullende optag. Han synes det har været forvirrende at starte midt i programmet. Han havde foretrukket at følge det fra start til slut. For ham har det desuden formet sig således, at alle de medlemmer af gruppen, som han var sammen med, havde fuldført Alloriarneq før han var færdig. Han var således den eneste, der var tilbage i den sidste del af hans programperiode. I den situation kan de to timer, som programmet kører, føles lange.

En af de dømte er blevet henvist til Klinik Killilisiisa, mens de øvrige ikke endnu ved, at om de skal henvises hertil.

5. Afrunding og punkter til overvejelse

Overordnet synes der at være tale om en vellykket implementering og opstart af programindsatser Inussuk ved Anstalten i Nuuk.

Projektet er langt hen ad vejen båret frem af ildsjæle og pionérånd, der har et stort engagement i projektet og samtidig både varetager egne opgaver med entusiasme og bidrager til fælles overvejelser om behov for bl.a. udvikling, justering mv. Det fremgår bl.a. at den omtalte ombygning af rækkefølgen mellem Alloriarneq og Illerngit, når det er muligt under hensyn til domslængden, er sket efter fælles drøftelse. Generelt opleves, at der på afdelingen er vilje til- og mulighed for at drøfte ideer, tvivl og overvejelser blandt alle medarbejdere.

Rekruttering af deltagere i Inussuk beskrives forskelligt, afhængigt af om man lytter til nogle af de indsatte eller til programkoordinatoren. Medens programkoordinatoren oplyser, at alle, der er dømt til anbringelse i anstalt for en seksualforbrydelse, henvises til programmet, beskriver nogle af de indsatte deres deltagelse som frivillig. De mener ydermere, at de har muligheder for en kortere dom (eftersom de er dømt, kan det eventuelt være prøveløsladelse, de tænker på).

Blandt nogle af de interviewede medarbejdere og indsatte kom det frem, at der kunne være sproglige udfordringer, når nogle af instruktørerne udelukkende er dansksprogede. Denne problemstilling er velkendt i det grønlandske samfund. I kriminalforsorgen såvel som andre steder gør man brug af tolkebistand i et ikke ringe omfang. Som nævnt taler hverken programkoordinator eller psykologer grønlandsk. Ikke mindst psykologen giver udtryk for at sprogbarrieren kan være en udfordring. Det er positivt at der i enheden er stor opmærksomhed og åbenhed om dette. Men det

ændrer ikke ved, at der ses at være tale om et opmærksomhedspunkt, som bør indgå i fremtidens udviklingstanker.

Instruktører og programkoordinator udtrykte tilfredshed med det løbende optag af deltagere til programmerne. Det kom dog frem under interviews med indsatte, at det kan være lidt udfordrende at starte sent i en programfase med det til følge, at man kan være den eneste, der er tilbage. Man kunne overveje, om der kan sættes en grænse for, hvor langt henne i forløbet, der kan ske optagelse af nye deltagere. Det kunne i den sammenhæng overvejes, om ibrugtagning af alle de 12 pladser, der oprindeligt var åbnet mulighed for, kunne indebære, at der hele tiden var flere indsatte i flow. Dette vil muligvis medføre en beskedent merudgift, selvom udgift til selve frihedsberøvelsen skal afholdes uanset om den indsatte deltager i Inussuk eller opholder sig i en anden afdeling. Derudover vil det indebære en forskydning på fire af pladser imellem Inussuk og andre pladser i anstalten.

De indsatte er tilfredse med at deltage i programmet. De giver udtryk for tilfredshed med at have meningsfyldt indhold i hverdagen, blive lyttet til, og få en helt anden kontakt med instruktørerne, end de sædvanligvis har med anstaltsbetjente. Flere indsatte foreslog, at der skulle afsættes flere timer til sessioner i ugens løb. De indsatte sætter utvivlsomt pris på muligheden for en hverdag med program, aktivitet og mulighed for personlig udvikling.

Fra instruktørernes side blev der udtrykt ønske om at kunne følge de indsatte efter endt programdeltagelse og løsladelse, og programkoordinator udtrykte interesse for et egentligt efterværn for Inussuks deltagere.

Inussuk er fortsat så nyt, at en måling af en eventuel recidivdæmpende effekt ikke kan gennemføres. En sådan undersøgelse vil på længere sigt kunne gennemføres som et randomiseret forsøg, hvor man igennem tilfældig udvælgelse lader 50% af de indsatte, der i dag udtages til Inussuk, afsone uden Inussuk-deltagelse eller deltagelse i andre særprogrammer. Herefter kan man efter et nærmere fastsat tidsrum sammenligne recidivet i de to grupper. I det omfang, der er en stærk formodning for, at deltagelse i Inussuk fører til en bedre tilværelse, kan dette være forbundet med visse etiske udfordringer.

Hvis man for øjeblikket ikke ønsker at forberede et randomiseret forsøg, kan man overveje, at oprette et enkelt system, hvorefter tidligere Inussuk-deltagere identificeres ved en eventuel genindsættelse. Således kan man måle, hvorvidt den enkelte har recidiveret med samme hyppighed som før deltagelse i Inussuk eller om afstanden imellem kriminelle forekomster har ændret sig. Man

kan tillige undersøge, om der er tale om ligeartet kriminalitet eller om kriminalitetstypen er ændret. Det vil under alle omstændigheder være hensigtsmæssigt at sigte imod klare tilkendegivelser af, om man anser Inussuk for alene at være rettet mod forebyggelse af seksualkriminalitet eller mod kriminalitet generelt.

Som nævnt er arbejdet med Inussuk for øjeblikket præget af entusiasme i personalegruppen. Fra ledelsesside må man være forberedt på, at programmet ikke fortsætter med at være nyt. Pionérånden kan eventuelt klinge af. Hvis det sker, kan det være nyttigt at fastholde og styrke de bæredygtige rutiner og et sundt kollegialt miljø. Hvis man opretholder de jævnlige brush-up-kurser, kan disse også benyttes til at erindre om de ”resultater”, der skaber stolthed samt om, hvordan man ved fælles hjælp er kommet igennem udfordringer.

Bilag

Bilag 1. Temaer fokusgruppeinterview

Temaer for drøftelse i fokusgruppemøde, instruktørgruppe

Forventet varighed ca. 1 time og 30 minutter.

1. Hvad fik jer til at gå ind i arbejdet med Inussuk?
2. Hvordan foregår visitering til programmet, deltager I det arbejde?
3. Hvordan vil I beskrive formålet med programmet, hvis I skal beskrive det med jeres egne ord?
4. Er der forskelle/ligheder imellem hverdagen i den afdeling, der er afsat til program-deltagerne og andre afdelinger – beskriv?
5. Er der forskel på omgangstonen mellem personale og domfældte på denne afdeling og andre afdelinger – beskriv?
6. Hvad er det, der efter jeres mening får de domfældte til at deltage?
7. Oplever I, at de domfældte har udfordringer (udover dem, behandlingsprogrammet er rettet mod), der kan stimulere eller hæmme deres udbytte af deltagelsen? Hvilke og hvordan?
8. Oplever I at kolleger, der ikke er med i programmet, ser anderledes på jer end de gjorde før? – oplever I, at ledelsen ser anderledes på jer end før?

9. Når vi nu tænker på, hvordan I beskrev formålet med programmet for lidt siden, mener I så, at den daglige praksis stemmer overens med formålet?
10. Hvis der er noget, der kunne være anderledes (bedre), hvad er så det?
11. Har I yderligere at tilføje, emner som vi ikke har været inde på?

Bilag 2. Baggrundsoplysninger, fokusgruppemedlemmer

Tak fordi du vil medvirke til denne evaluering af den første tids arbejde med Inussuk i Anstalten i Nuuk. For at opnå et retvisende billede af programmets potentialer er det vigtigt at inddrage erfaringer fra dem, der arbejder aller mest med programmet og fra dem, der deltager i programmet. Og det er vigtigt, at alle siger deres helt ærlige mening. Derfor skal vi sikre fuld anonymitet for alle.

Med henblik på at sikre de mest sædvanlige baggrundsoplysninger vil vi bede dig besvare så mange af spørgsmålene nedenfor, som du ønsker.

Når du er færdig, bedes du lægge dine svar i den kuvert, du også har fået og derefter give den til evaluatorene. På den måde holder vi det, du siger under det kommende fokusgruppemøde adskilt fra dine baggrundsoplysninger.

Du skal **ikke** skrive navn på hverken spørgeskema eller kuvert:

Hvor gammel er du?

21-30 år _____ 31-40 år _____ 41-50 år _____ o. 50 år _____

Hvor længe har du arbejdet i Kriminalforsorgen i Grønland?

0-u.3 år _____ 3-u.6 år _____ 6-u-10 år _____ 10 år el. mere _____

Har du derudover arbejdet i kriminalforsorgen i Danmark eller et andet land? Nej _____

Ja i ca. _____ måneder Hvis udenfor Danmark, hvor _____

Har du været med i arbejdet med Inussuk siden det startede? Ja _____

Nej, jeg har været med i ca. _____ måneder

Har du arbejdet med programvirksomhed i kriminalforsogsregi udenfor Grønland?

Nej _____

Hvis Ja, hvilket og hvor længe _____

Er du

Kvinde _____

Mand _____

Ønsker ikke at svare _____

Tak for dine svar.

Læg nu svarene i kuverten og skriv **ikke** navn på hverken spørgeskema eller kuvert.

Nu kan vi gå i gang med drøftelserne.

Bilag 3. Interviewguide, individuelle interview

Interviewguide

1. Faglig baggrund (uddannelse, erfaring i kriminalforsorgen)
2. Erfaring med programarbejde fra andre steder i Kriminalforsorgen?
3. Motivation for at uddanne sig til instruktør
 - a. Hvordan blev du rekrutteret?
 - b. Hvordan foregik oplæring/uddannelsesforløb?
 - c. Følte du dig klædt godt nok på til opgaven efter uddannelsesforløbet r I tilstrækkeligt oplært – har der været uforudsete udfordringer, som I havde savnet at kunne håndtere anderledes?
 - d. Har du gjort dig overvejelser om de ressourcer, der er tildelt programmet (personale, teknisk udstyr o.a.)?
4. Beskriv formål med og indhold af de to programmer
5. Screening og optagelsesproces af deltagerne, hvem står for det?
6. Inussuk
 - a. Beskriv hverdagen i afdelingen dags-/ugeprogram
 - b. Hvordan oplever du deltagernes motivation i de enkelte sessioner. Er der udfordringer?
 - c. Hvordan oplever du relation mellem instruktører og dømte (adskiller det sig fra andre afdelinger)
 - d. Relation deltagerne indbyrdes
 - e. Oplever du, at alkohol/hash spiller en rolle i jeres behandlingsindsats – hvordan?
 - f. Hvilke erfaringer ses, når deltagerne fortsætter ”normal” afsoning efter endt forløb?

- g. Hvilke erfaringer ses, når deltagere fortsætter i Klinik Killiliissia?
7. Programmernes indhold og opbygning
- a. Er programmerne relevante og optimalt opbygget? Har det været nødvendigt at justere dem?
 - b. Hvordan er projektet forankret organisatorisk? Er det optimalt, eller har du forslag til ændringer?
 - c. Er der kendskab til programmerne/projektet i hele organisationen? Opbakning fra kolleger?
8. Hvilke erfaringer har du gjort dig – hvad har du lært i implementeringsfasen – Noget der kunne være gjort anderledes?
9. Her til sidst, har du yderligere at tilføje, som jeg mangler at spørge om?

Bilag 4. Interviewguide – indsatte

Alder

Hvor lang er din dom

Bor du i Nuuk? hvor ellers?

Er det første gang, du er dømt til anbringelse i anstalt?

Hvor lang tid har du været i programmet?

Føler du, at det er frivilligt at være med i programmet – eller oplever du, at du er tvunget til det ? – hvorfor?

Kan du huske, hvordan du oplevede den første gang, du deltog? Hvad var dit indtryk?

Hvad synes du om at være med i programmet?

Hvordan havde du det med det, da du hørte om det første gang?

Hvis du har ændret dine tanker om det, hvad tror du så, det skyldes?

Hvad skal du, når du er helt færdig med programmet?

Føler du, at deltagelse i programmet har betydet, at der er noget, der er blevet lettere for dig fremover?

Hvordan har du det i gruppen med de andre deltagere og instruktørerne?

Har du ind imellem tænkt på, at der var noget, der kunne være bedre med hensyn til programmet – hvad? hvorfor?

Kildehenvisninger

Inussuk: *Programfase 1, Illerngit – instruktørmappe*

Inussuk: *Illerngit – deltagermappe*

Inussuk: *Programfase 2, Alloriarneq – instruktørmappe*

Inussuk: *Alloriarneq – deltagermappe*

KORA, Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning (2017): *MOVE – Evaluering af et motivationsprogram for indsatte i et fængsel*

Kriminallov for Grønland, Lov nr. 306 af 30. april 2008 med ændringer

Social- og Indenrigsministeriet, Justitsministeriet, Nalakkersuisut (2020): *Grønlandsk-dansk tværgående arbejde for en styrket indsats for udsatte børn og unge i Grønland.*

Social- og Indenrigsministeriet, Justitsministeriet (2020?): *Bilag 1. Arbejdsgruppens anbefalinger.*

<https://kriminalforsorgen.dk/om-os/kriminalforsorgens-opgaver/fleraarsaftaler/>

<https://kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/ud-af-kriminalitet/>